

Úvodník

Milí čtenáři e-Věstníku,

sice už to pomalu začíná a jsme víc u včel než u té podivné mašinky, již by staří latiníci klidně mohli nazvat *machina computatoria* :-), kdyby ji ovšem tehdy měli..., ale dovoluji ještě jednoho tak trochu „cvalíka“, tedy opět trochu „obtloustlejší“ Věstník co splátku jistých dluhů.

V minulém čísle jsme přinesli zprávu z III. sněmu PSNV-CZ a slíbili, že poreferujeme ještě i o **Jarním včelařském semináři**, který po sněmu následoval. Slib tedy plníme.

A dále: na sněmu bylo jasně řečeno, že jedním z hlavních témat Společnosti bylo, je a dále bude vzdělávání včelařů. Proto jsme zkusili oslovit některé osobnosti, které s tím mají své zkušenosti a učinily první a ještě k tomu i zásadní kroky. Soustředili jsme tentokrát na obě „kamenné“ školy, tedy na Blatnou i na Hranice. Proto v tomto čísle najdete řádky, které pro Vás napsali ti, kteří tomu všemu dávají základní rámec. Osloví vás tedy pánové Ing. V. Kníže a R. Hykl. K tomu (a moc rádi!) připojíme i postřehy posluchačů...

K tomu přidáme ještě informaci, jak vidí jaro kolegové ve Slezsku...

A protože se konal v Brně veletrh TECHAGRO, rádi přinášíme také zprávu o tom, jaké to tam bylo a jak se tam vedlo stánku PSNV-CZ.

Zároveň ještě nabízíme další po výtce aktuální téma, tedy jarní ošetření včelstev kyselinou mravenčí. Text tohoto článku je původně napsán pro časopis **Moderní včelař** a v jeho letošním 2. čísle také vyjde, nicméně díky domluvě s redakcí přináší tento text i náš e-Věstník, protože vychází dříve a čas tohoto jara neúprosně letí...

A v této souvislosti si dovoluujeme nabídnout rovněž velice zajímavou konfrontaci názorů na ošetřování včelstev pomocí organických kyselin.

A teď ještě dovoluji podstatnou poznámku: protože obsah tohoto čísla je, jak si troufáme tvrdit, velmi užitečný i pro ty kolegyně a kolegy, kteří nejsou pravidelnými odběrateli tohoto informačního periodika (neboť nejsou členy PSNV-CZ nebo nezadávají údaje do VMS), rozhodla redakce e-Věstníku zpřístupnit toto číslo širšímu okruhu zájemců formou e-mailu. Objeví se proto i na webu PSNV-CZ. Přejeme Vám zajímavé počtení a dobré jaro se včelami.

Redakce

JARNÍ OŠETŘENÍ VČELSTEV POMOCÍ KYSELINY MRAVENČÍ

O tom, že jarní ošetření v rámci tlumení varroózy včel je možno účinně provést kromě tradičního nátěru plodu doplněného fumigací také odpařovacími systémy kyseliny mravenčí, nemusím čtenáře dalekosáhle přesvědčovat. Mnozí toto ošetření používají jakou součást integrované ochrany včelstev. Pro ty, kteří o tomto ošetření uvažují a chybí jim alespoň základní informace, snad bude přínosem tento krátký článek.

Jarní ošetření včelstev je naprosto klíčové ošetření za situace, kdy zimu přečkává více samiček kleštíka včelího. Vyšetření zimní měli v nástavkovém úle je velmi špatným nástrojem pro odhad populace kleštíka, která jde ve včelstvu do další sezony. Proto je vždy lepší brát tyto výsledky jen jako orientační a soustředit se na hlavní fázi tlumení varroózy a monitoringu. Hlavní období roku, kdy musíme mít včelstva pod kontrolou, jsou měsíce červen až září. Velmi často však problémům s varroózou, které gradují v srpnu a září, lze účinně předejít jarním ošetřením.

www.n-vcelari.cz

www.varroamonitoring.cz

www.modernivcelar.eu

Náměty a připomínky pište na e-vestnik@n-vcelari.cz

Pro jarní ošetření kyselinou mravenčí platí zásady:

- odpařovač kyseliny vkládáme vždy do nástavku, kde je plod či nad něj, nepoužíváme odpařování v podmetu, zvláště vysokém, pro zanedbatelnou účinnost;
- je-li odpařovač v nástavku s plodem, máme mezi odpařovačem a prvním plodovým plástem vždy alespoň jeden krycí plást se zásobami;
- očka v nástavku ponecháme uzavřená, česno je možno částečně zúžit podle podmínek (pokud s kyselinou mravenčí začínáte, ponechte česna plně otevřená);
- u slabších včelstev raději nepoužíváme 85% kyselinu mravenčí, jen 65%;
- u velmi slabých včelstev nepoužíváme tyto aplikace v jarním období raději vůbec, je možno je během měsíce dubna ošetřit např. rosičkou s kyselinou mléčnou (více v Moderním včelaři č. 3/2012).

Pro použití 65% kyseliny mravenčí lze dnes již zakoupit přímo naředěnou kyselinu, či zakoupit 85% kyselinu již v menším kanystru s prostorem pro dolít uvedeného množství vody (*pozn. red.: obecně platné pravidlo: ředit kyselinu doléváním kyseliny do vody MUSÍ být dodrženo např. u kyseliny sírové. U organických kyselin (mravenčí, mléčná) lze bez obav dolévat i vodu do kyseliny*). Je tedy možno vynechat nejvíce rizikovou část při manipulaci s kyselinou, a to její ředění přeléváním 85% kyseliny mravenčí. Pro použití ve včelařství je vhodnější zvolit kyselinu mravenčí v kvalitě K – krmná.

Jinak platí obecné zásady pro manipulaci:

- používáme ochranné rukavice i ochranné brýle
- pracujeme vždy venku
- máme po ruce připraven zdroj vody
- s kyselinou pracujeme pod úrovní pasu
- zejména pokud pracujeme s 85% kyselinou, je vhodný respirátor s příslušným filtrem

Kdy s jarním ošetřením začít?

Pro účinné ošetření je zapotřebí počasí, kdy denní venkovní teploty dosahují po více dní alespoň 15 stupňů. Orientačně lze pro odhad termínu považovat začátek květu meruněk či javorů, kdy již bývá příhodná teplota a je ještě časový prostor do větších jarních snůšek, před kterými bychom měli aplikaci ukončit.

Pro jarní ošetření se nejčastěji používají tyto odpařovací systémy:

- MiteGone (bez registrace)
- Nassenheider (bez registrace)
- odpařovače typu Liebig (bez registrace)
- deskový odpařovač (houbičku) (bez registrace)
- Formidol (registrován)
- případně jiné typy odpařovačů (FAM dispenser, Lysoň atp.) (všechny bez registrace)

Odpařovač MiteGone

Používáme zpravidla dvě poloviny destičky (každá s obsahem 120 ml 65% kyseliny mravenčí (pro letní ošetření 3 poloviny). Destičky se umísťují na první rámeček u stěny nástavku, ve kterém je plod (viz obrázek). Destičky je nutno před aplikací nechat nasát ve vhodné nádobě. Doba odpařování v jarním období většinou 10–14 dní.

Odpařovač Nassenheider

Používáme zpravidla jeden až dva odpařovače dle velikosti včelstva a dávku 120–180 ml 65% kyseliny mravenčí v jednom odpařovači. Odpařovač, upevněný v rámečku, aplikujeme v nástavku s plodem tak, aby mezi plodovým plástem a odpařovačem byl jeden krycí plást se zásobami. Je možno také vložit

jeden odpařovač do středu nástavku přímo nad plodové těleso. Při tomto způsobu je možno použít i 85% kyselinu mravenčí. Používáme větší dodávané odpařovací knoty. Doba odpařování v jarním období u toho odpařovače je většinou 10–14 dní.

Odpařovače typu Liebig

Skládají se většinou z nádobky s kyselinou mravenčí a savé podložky převážně z čisté celulózy. Je jich více typů, které je nemožné v rámci toho článku popsat. Nicméně možné jsou dvě základní varianty: nádobka umístěná v misce (třeba od květináče) s vloženým „knotem“ – podložkou. Přes okraje misky se páry kyseliny „přelévají“. Nebo varianta, kdy odkapává kyselina z nádobky přímo na odpařovací podložku. Proto je zde možno užít podle mé zkušenosti jak kyselinu v koncentraci 85% (pro první variantu s miskou, pak je lépe nezužovat česno a situaci bedlivě sledovat) nebo koncentraci 65% pro variantu odparu přímo z podložky. Dávka kyseliny bývá do 250 ml. Umísťují se vždy nad plodové těleso nad poslední (horní) nástavek, většinou do prázdného nástavku. Těm, kteří s kyselinou mravenčí začínají, bych doporučil užít koncentraci 65%.

Deskový odpařovač (houbička)

Po zkoušení mnoha typů houbiček a jejich variabilitě v mnoha typech i složení či tloušťky, doporučuji použít jako nosič kyseliny desky Hobrafilt (typ vyrobený jen z celulózy – www.hobra.cz). Osvědčeným schématem je následující postup:

- aplikace 60–80 ml (dle velikosti včelstva a prostoru) nalitím na desku umístěnou ve vzdálenosti do 20 cm nad plodovým tělesem (nad nízký nástavek nad plodem);
- po 48 hodinách prohlédnout spad samiček, při spadu vyšším než 20 samiček aplikovat další stejnou dávku a případně ještě jednu za dalších 48 hodin;

Při vyšším spadu, řekněme nad 50 samiček, důrazně doporučuji pokrýt odparem alespoň fázi 12 dní zavíčkovaného plodu. V tomto případě lze aplikaci upravit tak, že se provede 4x vždy po třech dnech.

Obdobně pracují další „deskové“ odpařovače jako např. FAM dispenser. U materiálů je třeba vždy posoudit jejich bezpečnost z hlediska reakce s kyselinou mravenčí a vzniku nežádoucích látek. Vhodným materiálem je především celulóza. U jiných materiálů, např. hobry, je nutno myslet na lepení těchto materiálů pomocí různých lepidel, což může při styku s kyselinou mravenčí představovat hygienické riziko.

Formidol

Pro jarní ošetření lze použít i náš jediný registrovaný přípravek s kyselinou mravenčí. Formidol je celulózová deska s obsahem 85% technické kyseliny mravenčí. Přípravek je původně určen pro aplikaci do podmetu, což zejména u nástavkových úlů zásadně nedoporučuji pro minimální účinnost. Při jarním ošetření je nutno zohlednit přítomnost 85% kyseliny. Formidol není vhodný pro vyzimované slabší oddělky na jednom či dvou nástavcích. Při aplikaci ho vždy pokládáme na horní loučky rámků, tak aby alespoň 4 regulační otvory obalu směřovaly nad uličky. Případně desku Formidolu podložíme dřívky cca 1 cm nad rámky mimo regulační otvory. Tato poloha je nevhodnější pro jeden či dva nízké nástavky nebo jeden vysoký nástavek nad plodovým tělesem. Při aplikaci postupujeme dle návodu, tudíž první dva dny s regulačním obalem, další dva dny bez obalu. Pokud se spady po prvním ošetření pohybují okolo 50 a více samiček kleštíka, doporučuji ještě jedno stejné ošetření.

Informace jsou částečným shrnutím již publikovaných článků, kde se lze dočíst o jednotlivých typech odpařovačů více.

Současný stav

V ČR nejsou jarní ošetření pomocí odpařovačů kyseliny mravenčí prozatím nijak podporovány z oficiálních míst Státní veterinární správy a Národní referenční laboratoře pro zdraví včel na SVÚ Olomouc. Jako podmínku pro větší podporu je však nutno také vyřešit „legálnost“ použití jiných aplikačních forem kyseliny mravenčí než přípravkem Formidol.

Myslím si, že je však jen otázkou času, kdy se tyto postupy v rámci integrované ochrany včelstev především pomocí monitoringu a organických kyselin prosadí. Také vzrůstající zájem spotřebitelů o kvalitní včelí produkty bez reziduí syntetických akaricidů tomu napomáhá.

Z. Klíma

(Napsáno pro č. 2/2012 časopisu *Moderní včelař*, redakce e-Věstníku děkuje redakci *Moderního včelaře* za svolení k publikaci.)

JAK BYLO NA SNĚMU – pokračování

Po jednání III. sněmu se v Třešti 19. 3. uskutečnil tradiční **JARNÍ VČELAŘSKÝ SEMINÁŘ**. Uskutečnil se v době pro včely i včelaře velmi složité, ale přinesl lákavý program. V minulém čísle jsme slíbili o semináři poreferovat, slib nyní plníme.

Celý jarní seminář přinesl velice zajímavé představení řady cenných témat. Dovolili jsme si je po vzoru představení divadelního rozdělit na jednotlivá dějství.

Dějství první

PŘEDSTAVENÍ VČELAŘSKÉHO MOBILNÍHO SOFTWARE BEEPER

Zajímavé přednáškové odpoledne začalo po výtce softwarově. Student Fakulty informačních technologií pražského ČVUT Ondřej Mandík s kolegy z ČZU Praha vyvíjejí aplikaci pro mobilní telefony. Ta umožní pořídit jednoduše veškeré záznamy o včelstvech bez různých dosud užívaných „mezičlánků“, jako jsou např. značky na úlech, záznamy na listech papíru a pod. A pochopitelně s těmito záznamy dále pracovat různými způsoby. Software je ve vývinu a prochází testy, k nimž se uvolila už řada včelařů, kteří také budou mít po jeho uvedení do provozu některé výhody. Aby program plnil vše, co by plnit mohl a měl, zvolili autoři formu prezentací a diskusí se samotnými jeho budoucími uživateli, tedy se včelaři (jedna z takových diskusí mimochodem stále běží na [Včelařském fóru](#)). Pro včelaře je spoluúčast na projektu kromě pozdějšího finančního bonusu také příležitostí nějak vývoj ovlivnit. Nehledě na prostou možnost spoluúčasti na zajímavém projektu.

Celý projekt se setkal s živým zájmem přítomných a vyvolal bohatou debatu. Zájemci také mohli své názory napsat na dotazník, který autoři projektu vypracovali. Kdo chce vědět víc, může další informace získat třeba na těchto adresách:

E-mail: ondramandik@gmail.com

Mobil: +420 731 469 516 (T-Mobile)

Web: www.ondramandik.com/beeper

Dějství druhé aneb jak je u sousedů?

S přednáškou na téma *Moderní koncept tlumení varroózy pomocí organických kyselin* poté vystoupil p. Robert Löffler, jenž je 1. předsedou německých kolegů sdružených v [Arbeitsgemeinschaft der Magazin-Imker](#). Tlumočení přednášky se obětavě ujal kolega Z. Kučera (jemuž patří velký dík). Protože zkušenosti německých kolegů nejsou pro nás zrovna denním chlebem a jsou navíc velice

cenné, věnujeme této přednášce obsáhlejší prostor než zprávě o přednáškách dalších, snad se na nás jejich autoři nebudou zlobit...

Němečtí kolegové se velmi intenzivně věnují propagaci konceptu moderního tlumení varroózy, především formou kombinace zootechnických opatření a ošetřování organickými kyselinami, kyselinou mravenčí (KM) a šťavelovou (KŠ).

Proč?

P. Löffler to vyložil jasně: roztoč se tak přemnožil, že přímo ohrožuje existenci včel i oboru. Škody jsou ve všech směrech a ohledech, od hospodářských a ryze ekonomických přes chovatelské až po psychické, takže není jiné cesty, než ošetřovat. Syntetická léčiva však znamenají problémy s residui, resistencí a nadměrným stresováním včel. Protože oni i jejich zákazníci chtějí včelí produkty bez residuí a sami včelaři chtějí vitální, zdravá a produktivní včelstva, je třeba užívat takových prostředků, které se rychle, nejpozději do dalšího medobraní, beze zbytků odbourají. Tedy organické látky, které se tak jako tak ve včelích produktech vyskytují. A navíc nepůsobí resistenci. A jsme u organických látek (KŠ, KM, Thymol). Ale také u biotechnických metod (vyřezávání trubčího plodu v květnu – červenci, umělé odrojení, odebírání plodu k tvorbě oddělků, tepelné ošetřování).

Tak vznikl koncept

Proto ve spolkové zemi Baden-Württemberg vymysleli koncept tlumení varroózy. Tento koncept spočívá v tom, že na jaře vyřezávají trubčí plod a odebírají plodové pláсты na tvorbu a posilování oddělků. V podletí a na podzim pak ošetřují kyselinou mravenčí (60% nebo 85%) nebo thymolem. A v zimě nastává čas pro zásadní ošetření v bezplodém období, většinou kyselinou šťavelovou.

Vše je podmíněno samozřejmě i technologií, základem jsou zasíťovaná dna a stavební rámky. Pro letní a podletní ošetření KM užívají prakticky totéž co my: houbičky či kuchyňské utěrky s KM v koncentraci 60% či 85% (ale dávají je shora i zespoda), odpařovače Nassenheider (preferují u nich však jejich horizontální variantu), hojně se používá i tzv. talířový odpařovač (Teller Verdunster) či Liebigův odpařovač. Zimní ošetření KŠ má řadu forem, užívají hlavně pokapávání, ale i sublimaci.

Při výkladu o organických kyselinách přirozeně p. Löffler nezapomněl ani na gruntovní informaci o rizicích práce s kyselinami a o pravidlech osobní ochrany při práci s nimi. I on z vlastní praxe dobře ví, jak je to důležité. Neopomněl také uvést, jak správně namíchat jejich požadované koncentrace.

Monitoring

Aby věděli, kde ošetřovat, musí samozřejmě znát stav napadení. Jak dělají kolegové analýzu přirozeného spadu?

P. Löffler představil zajímavou variantu: v červenci vkládá podložky na 3 – 4 dny a počítá denní spad. Zasíťované dno (zajímavé: to jejich je docela nízké...) a ochrana podložky před mravenci i včelami jsou samozřejmostí. Od úrovně 5 roztočů denně je třeba být na pozoru, od 10 denně pak radí rychlou reakci, již v takové situaci považuje za nutnou!

Podotýká k tomu, že v období května – srpna znamená 1 roztoč ve spadu 100 – 300 roztočů ve včelstvu.

Nepodceňuje ani diagnózu podzimní: opět vkládá podložky v říjnu a listopadu na 3 – 4 dny a počítá denní spad. Při nálezů 0,5 roztoče na den doporučují pak zimní ošetření 3,5% KŠ metodou pokapávání. Jinak bude příští jaro striktně třeba vyřezávat trubčí plod.

Jaro

Na jaře se rozhodují podle toho, jaké byly výsledky podzimního a zimního monitoringu. Pokud v období října – prosince byl denní přirozený spad vyšší (tedy více než 1 roztoč za den) a pokud v bezplodém

období neproběhlo žádné ošetření KŠ, pak bude po celé plodovací období třeba vyřezávat trubčí plod. P. Löffler dokonce užil formulace, že je to „bezpodmínečně nutné“.

A to už jsme u jarních biotechnických metod. Není to jen vyřezávání trubčího plodu. Tvoří také samozřejmě oddělky a odebírají pro ně plod z produkčních včelstev. Cca 21 – 28 dní po vytvoření takového oddělku, tedy v době, kdy v něm není žádný plod, jej ošetří 3,5% KŠ (pokapání). Variantou je ošetření KM odpařovačem Nassenheider (30 – 50 ml), nebo houbičkami (utěrkami) s 60% KM. Tyto oddělky se stanou jakými „tahouny“ v příští sezoně a nahradí produkční včelstva, která „neuspěla“. Skončí-li předčasně snůška, doporučují také ošetřit co nejrychleji KM v koncentraci 60% – 85%, a to dlouhodobým odpařovačem Nassenheider.

Podletí

První ošetření je nutné, jakmile přirozený denní spad v sezoně překročí 10 V. d. V té chvíli, ať je, či není snůška, striktně doporučují odebrat medníky a ošetřit. Totéž na konci snůšky a obecně, jakmile je to možné od poloviny července. V té chvíli užívají dlouhodobý odpařovač KM Nassenheider (na 10 rámků 50 ml, na 20 rámků 100 – 150 ml *(osobní poznámka JM: překvapivě doporučují nasadit jej ráno nebo časně odpoledne, stejně jako to dělají u tzv. talířových odpařovačů, kde to má svou logiku – u nás se spíše doporučuje nasazení Nassenheiderů či Mitegonů večer, což považuji za lepší)*). Vše samozřejmě s následnou kontrolou odparu a eventuálním doplněním dávky, je-li odpar rychlý a pravidelný.

Po vytočení je samozřejmě v tomto konceptu komplikací nutnost krmení. Doporučují proto 1× ošetřit, poté dodat jednu krmnou dávku a následně dále ošetřovat podle spadu. A až poté dokrmit na plnou dávku. Což platí obecně i pro ošetření pomocí dalších typů odpařovačů. Doporučují také odpařovače s kyselinou umístit do blízkosti plodu, aby se zajistila nelepšící účinnost ošetření.

P. Löffler také představil jiné způsoby ošetření KM. Např. tzv. talířové odpařovače (v podstatě miska pod květináč s vloženou houbičkou, do níž odkapává KM z lékařské láhve obrácené dnem vzhůru a opatřené kapacím otvorem). Variantou je užití tohoto systému bez „talíře“. Tu je v obou případech nutno vše umístit do prázdného nástavku. Při tomto způsobu odkapávání kyseliny má logiku nasazení ráno, kdy je následně přes den dobrá teplota i solidní odpar. Protože při večerním nasazení by se při nočním ochlazení mohl knot přehltit a odpar by nefungoval.

Možno též užít jako krátkodobou i dlouhodobou variantu, lze též opakovat po 4 – 7 dnech.

Rovněž představil tzv. houbičkovou či utěrkovou metodu, zajímavé je, že houbičky dávají nahoru na rámy i dolů do podmetu. Ošetření možno podle spadu opakovat po 5 – 7 dnech.

Podzim

Další etapa ošetření přichází na podzim. To už je včelstvo plně zakrmeno. Před ošetřením je nutno 3 – 4 dny sledovat přirozený spad a zjistit stupeň napadení a následně také vyhodnotit efektivitu ošetření.

Toto ošetření by mělo nastat do konce září (podle regionálních podmínek). Používá se dlouhodobý odpařovač (talířový nebo Nassenheider), tedy 200 ml KM 85% (při 1 nástavku jen 150 ml). Ošetření probíhá 2 – 3 týdny, pokud je odpar dobrý, měla by být láhev prázdná za 2 týdny. Pokud ne, je nějaký problém a také efektivita bude nízká. Při 2 nástavcích by se za ony 2 týdny denně mělo odpařit v průměru 14 – 22 ml, při jednom 8 – 12 ml kyseliny. Při ošetření se samozřejmě sleduje léčebný spad. Nejdříve po 14 dnech po vyjmutí odpařovačů je třeba opět začít sledovat přirozený spad, neboť je nutno znát situaci vzhledem k dalšímu (zimnímu) kolu ošetření v bezplodém období.

Zimní ošetření

To by se provedlo v případě, že po podzimním ošetření KM padá přirozeně stále více než 0,5 roztoče denně. Pokud padá méně, není to nutné. Pokud si však chovatel není jistý, měl by je provést.

Pro toto ošetření platí, že musí proběhnout v bezplodém období, nejlépe po cca 14 dnech mrazů. Rámcově to odpovídá prosinci, ale neměl by rozhodovat kalendář, nýbrž počasí. Ošetřují teplým roztokem 3,5% KŠ (30–50 ml), pokapáním zimního hroznu. Ale pozor: pouze jedenkrát! A respektovat přísná bezpečnostní opatření. (Zájemci si mohou více přečíst třeba na webu www.mlr.baden-wuerttemberg.de, nebo na fóru einfachimkern.de, nebo na stránkách University v Hohenheimu.

Jak se ukázalo v následné, velmi přínosné a zajímavé diskusi, užívá p. Löffler sám kyselinu mravenčí již od r. 1989 a kyselinu šťavelovou od r. 1994. Ztráty v různých debatách tolik přisuzované kyselině šťavelové nemá, jeho úhyny jsou v rozmezí 10–15 %. Jinak má zdravá včelstva a stálý a dobrý medný výnos. Systém prostě funguje, ale chovatelé se musí přičinit... Připustil však, že letošní úhyny budou zřejmě vyšší, možná až do 30 %, zřejmě kvůli malé loňské snůšce a nedostatku zásob.

Zajímavě vyhraněný názor má na u nás v současnosti tolik propagovanou i diskutovanou jarní aplikaci KM. Pokud totiž nehrozí vážná krize, neprovádí ji. Soudí, že KM na jaře poškodí již tak po zimě dosti oslabená včelstva a velmi zpomalí jejich rozvoj. Přednost dává v této době spíše biotechnickým metodám. Pro užití KM musí v tomto období být v úlu již dostatek zdravých včel. Sám ovšem od roku 1995 nemusel na jaře takto, jak sám říká, „drsně“ léčit. K tomu je třeba ale dodat, že jejich včely mají za sebou vcelku nedávné (a dosti náročné) ošetření KŠ, takže tento přístup má jistou logiku a v tomto punktu asi náš koncept a koncept německých kolegů nelze moc srovnávat...

Zároveň však zdůraznil, že situace v jednotlivých spolkových zemích se často liší, on sám mluvil jen o metodách a předpisech aktuálních v Badensko-Würtembersku, kde jsou dobré podmínky pro včelaření, ale také dosti silné zavčelení, z čehož plynou též četné reinvaze. Tedy podmínky docela srovnatelné s našimi...

I on sám ale konstatoval, že jím představený koncept nepřijímají všichni včelaři. Jsou stále chovatelé, kteří více spoléhají na tradiční syntetická léčiva. Naši kolegové si ovšem mohou vybrat, kterou cestou jít... Tak trochu jsme jim záviděli...

(Pozn.: poslali jsme p. kolegovi Löfflerovi také pár fotografií z tohoto půvabného a cenného setkání. Odpověděl obratem pozdravem nám všem (tímto rádi vyřizujeme) s dodatkem, že kdykoli rád přijede, protože se mezi námi cítil velmi dobře. Potěšilo nás to a odpověděli jsme, že bude vždy vítán, takže příběh tohoto setkávání jistě nekončí. Díky za to, budme vděční za takové kontakty i zkušenosti...)

Dějství třetí

Nový pohled na marketing včelařství v České republice představil Ing. Jaroslav Lstibůrek v přednášce, již nazval **Včelařství jako hospodářský obor**. Je to téma, které představil krátce již na letošní pražské programové konferenci, kde přítomné velice zaujalo.

Věnoval se světové situaci na trhu s medem, kde jednoznačně v současné době dominuje Čína. ČR přitom přispívá cca 0,5 %. Medu je na světovém trhu přebytek a pokud chceme uspět, musíme se nějak odlišit. Soustředil se proto na otázky, jak vstoupit do „díry“ mezi exklusivními výrobky a za jakých podmínek tak činit. Naše produkce je totiž roztržitá, vybavení zastaralé, produktivita práce nízká a totéž platí i o celkové vyjednávací síle, jež je velmi malá. Jsme ale solidně organizovaní a ve spolkování je síla...

Mnoho věcí lze zvládnout pomocí vhodného marketingu a reklamních kampaní, které musí být efektivní a nemířit do prázdna, jako např. kampaň *Bez medu to nejde*, již považuje pouze za prvoplánově negativní. Věnoval se rovněž faktorům, které to vše ovlivňují a komplikují, zejména konkurenci. Po zvážení všech faktorů dochází k závěru, že se musíme naučit patřičně zhodnotit obrovské přednosti medu jako vynikající potraviny s vysokým dietetickým účinkem a s řadou účinků léčivých. Ale nejen to: měli bychom se také soustředit na snad ještě podstatnější přínos oboru. A tím je opylovací služba, jež je nepochopitelně podhodnocena. Proto bychom se dále měli snažit o náležitě zhodnocení opylovací služby ve prospěch oboru jako celku. S tím souvisí i snaha o prosazení nezávislé kontroly zdravotního

stavu našich včelstev, o další vzdělávání včelařů a o podporu výzkumu. A k tomu je třeba systematicky podporovat značku Český med, zabývat se vážně marketingem a kvalitou výrobků. Závěr své brilantní přednášky věnoval pak kolega Lstibůrek tématu *Nápoje z medu u nás a ve světě*, jež je nyní vlastně jeho tématem profesním.

Dějství čtvrté

Další brilantní přednáška následovala vzápětí. Ing. A. Přidal, Ph.D. nabídl totiž téma **Nedostatky v hodnocení a zkoušení medu dle evropské legislativy**. Autor se věnoval rozboru současné legislativy pro hodnocení a zkoušení medu, také aktuálním metodám hodnocení, problematice elektrické konduktivity a v jejím rámci např. některým druhům medů, které jaksí nezapadají do „škatulek“. Je tedy někdy hranice mezi květovými a medovicovými medy vytvořena poněkud uměle...

Dalším tématem bylo označování medu, kde je v praxi stále řada nepřesností a rozporů. Byly tedy představeny možné varianty návrhů, jak problematické otázky řešit. Řeč byla samozřejmě jak o třídění podle druhů, tedy podle kritérií spíše „botanických“, tak o třídění podle kritérií geografických. A tak přirozeně došlo i na dnes tolik diskutovaná označení typu „směs medů ze zemí ES a ze zemí mimo ES“ a pod. i na různá „čertova kopýtka“ v těchto jazykových manipulacích ukrytá, stejně jako na zneužívání hranice HMF pro medy z tropických oblastí.

Došlo také na fyzikální a chemické požadavky na med i na metody jeho zkoušení. Mohli jsme si také porovnat výsledky inspekce SZPI z r. 2003 a 2012. Závěrečná část této strhující přednášky se pak dotkla srovnání kvality medu prodávaného „ze dvora“ a medu, který se prodává v obchodní síti (obsah vody, sacharosy, nález spor *Paenibacillus larvae*). A samotný závěr vlastně podtrhla otázka residu syntetických léčiv v medu. To bude ale zjevně další kapitola tohoto „medového“ příběhu.

Dějství páté, závěrečné

Poslední dějství celého toho magického odpoledne připravil Mgr. Bronislav Gruna s tématem po výtce aktuálním, s přednáškou **Cykly přemnožení kleštíka včelího**.

Otázka cyklů samozřejmě není nic nového, mluví se o nich již od plošných úhynů z přelomu let 2007/2008, jakkoli o pravých příčinách máme zatím spíše hypotézy. Vlastně ani neznáme skutečnou výši populace *V. d.* v daném roce... Na rozdíl od kolegů chovajících včely na jižní polokouli, kde je již patrný pokrok v hledání včel odolných vůči *V. d.*, máme v našich podmínkách stále co dělat, abychom se nějak vypořádali s touto zvláštní podobou vztahu hostitel – parazit. Zatím se nám nepodařilo v tomto vztahu nastolit rovnovážný stav, naopak čelíme cyklům, při nichž prudce gradují počty parazita... Proto je logické, že se musíme ptát po jejich příčinách.

Příčiny cyklů mohou být vnitřní (např. konkurence, sociální stres), nebo vnější (predace, klima). Určité analogie se autor pokusil ukázat na gradačních cyklech jiných škůdců (hraboš polní a lýkožrout smrkový).

Ve vztahu včela – kleštík se v přirozených podmínkách časem vytvoří rovnováha. Chovaná včelstva léčená akaricidy by měla vykazovat také jistou rovnováhu, ale není tomu tak (přes veškeré snahy držet populaci kleštíka trvale pod prahem škodlivosti)...

U nás máme zřejmě smíšený systém, který by právě mohl být příčinou cyklické gradace růstu populace parazita.

Proces kolapsu včelstva má vcelku známý scénář, dynamika růstu populace kleštíka se v podstatě dá rámcově předpovědět (např. dvouprocentní přírůstek populace denně na plodu). Divoce žijící včelstva mají více šancí na přežití, pokud se rojí. Navíc mají další strategie, které mohou pomoci: jsou v menším prostoru, mají méně plodu, zejména trubčího, více se rojí, dříve ukončují plodování. Dá se tedy předpokládat delší prognóza přežití (3 – 5 let). Navíc jejich cílem je přežít, nikoli přinést co nejvíce medu...

Do hry ale vstupuje faktor naprosto nepředvídatelný, a to jsou migrace kleštíků. A nejen migrace podzimní, ale pravděpodobně také jarní. V našich podmínkách máme navíc řadu faktorů, které šíření kleštíka vydatně napomáhají: jsme hustě zavčeleni, naše chovaná včelstva se hodně rojí, nalézají dostatek dutin pro hnízdění a navíc jsou silně varroasensitivní. Kleštík má proto situaci hodně usnadněnou. A vzhledem k tomu, že tyto podmínky vlastně trvají, je možné, že tu právě vznikají základy pro cykly úhynů...

Možná by pomohlo začít monitorovat divokou populaci včel... A také monitorovat vosy, protože přemnožení vos je úkaz kolapsů divokých včelstev v minulé sezoně. V podstatě je boj proti varroóze také bojem proti rojovému hospodaření...

Zaznamenal J. Matl

P. S.:

Další fotky ze sněmu je možno shlédnout na webu [časopisu Náš chov](#).

O VZDĚLÁVÁNÍ

Milí čtenáři,

protože jasnou prioritou PSNV-CZ je vzdělávání včelařů, oslovili jsme ty, kteří mají co říci k dění na školách v Blatné i v Hranicích. Byli bychom rádi, kdyby toto téma pokračovalo průběžně i v dalších číslech, proto si Vás dovoluujeme požádat i o Vaše zážitky a zkušenosti. A nejen ze škol „kamenných“. Jistě bude ostatní zajímat, jak bylo na letních školách... Pište, prosíme, máte-li chuť a máte-li co sdělit. Ocení to, jak již řečeno, i ostatní...

Redakce

OBOR VČELAŘ V BLATNÉ

Vše začalo na podzim roku 2010. Na setkání s Petrem Texlem jsme diskutovali o problematice současného vzdělávání. On o vzdělávání, které provozuje Pracovní společnost nástavkových včelařů, já o vzdělávání ve Středním odborném učilišti. Tady se začala rýsovat možnost spolupráce. Myšlenka byla realizována projektem Jihočeské včelařské školy, kursem, který měl u veřejnosti velký ohlas. Zde bylo možné prostřednictvím fundovaných lektorů PSNV-CZ účastníkům sdělovat nové pohledy a trendy v současném včelaření. Řekli jsme si: „... proč v tomto dále nepokračovat“, tento region má přece dobrou včelařskou tradici. Ukazuje to mimo jiné zmínka v brožuře Mgr. Silvie Soukupové: Jan Pavel Hille, blatenský kněz a historik: „*V srpnu 1900 se v Blatné konal XVII. sjezd včelařů a zemská včelařská výstava při příležitosti oslav 25. výročí založení blatenského včelařského spolku. Sjezdu se zúčastnilo na dvě stě včelařů z Čech a Moravy a tisíce návštěvníků. Podle názoru znalců byla blatenská včelařská výstava jednou z nejdařilejších výstav vůbec. P. Hille obdržel za zásluhy na přípravě výstavy pamětní medaili, která byla k této příležitosti vydána. Později ji věnoval Městskému muzeu v Blatné*“.

Když se podíváte do rejstříku oborů vzdělání pro střední školství, naleznete zde tříletý učební obor 41-51-H/02 Včelař, zakončený výučním listem. Rázem zde byla výzva, požádat o tento obor a dostat ho do rejstříku školy. To se nám díky garancím a smlouvou o spolupráci s PSNV-CZ povedlo. Při tvorbě školního vzdělávacího programu jsme využili možnost zkráceného studia určeného pro absolventy s již ukončeným středním vzděláním. Velkým překvapením pro nás byl počet došlých přihlášek v přijímacím řízení pro školní rok 2011/12. Bohužel jsme z kapacitních důvodů nemohli vyhovět všem zájemcům, a tak přijímací řízení i pro tento školní rok se pro nás stává jakousi „noční můrou“. Věřím, že ti uchazeči, které jsme nemohli přijmout, to vezmou s nadhledem a nebudou se na nás zlobit.

Tým lektorů z PSNV-CZ přes léto 2011 připravil harmonogram konzultací a náplň jednotlivých vzdělávacích modulů, škola vytvořila počáteční potřebné zázemí a mohli jsme v září začít.

Při prvním vzájemném seznámení, jsme zjistili, že většina z 22 přijatých „dospělých žáků“ prakticky včelaří, a že to bude dobrá parta. Dokazuje to účast na dosud realizovaných konzultacích. Nejsou to jen přednášky z předepsaného učiva, ale opravdové výměny teoretických i praktických zkušeností.

Modulovou výuku zajišťují:

Zootechnika včelařství – Ing. Ivan Černý, Ing. Petr Texl

Stavby a zařízení včelnic – Jiří Přeslička

Zpracování včelích produktů, marketing v chovu včel – Ing. Jaroslav Lstibůrek

Chov včelích matek – Ing. Květoslav Čermák, CSc.

Biologie rostlin – Včelí pastva Mgr. Bronislav Gruna

Nemoci a škůdci včel – MVDr. Zdeněk Klíma

Biologie včely medonosné – Ing. Petr Sedláček

Odborný výcvik probíhá pod vedením Ing. Petra Texla a Ing. Lukáše Rytiny.

Jsem přesvědčen, že uvedená jména jsou zárukou odbornosti, nových pohledů a myšlenek na současné včelaření.

Důležitou událostí byla v měsíci březnu návštěva paní Ing. Markéty Kopáčkové, ředitelky Středního odborného učiliště včelařského Nasavrky. Při této příležitosti jsme domluvili vzájemnou spolupráci mezi našimi školami. Jedná se například o společně konzultace obsahové náplně školního vzdělávacího programu oboru a o spolupráci při závěrečných zkouškách.

Březen 2012

Ing. Václav Kníže,
ředitel SOU Blatná

BLATNÁ – POSTŘEHY ZE ŠKOLNÍCH LAVIC

Když jsem se zmínila někde na veřejnosti, ať už před včelařem nebo nevčelařem, že budu od září studovat v Blatné, padla vždy stejná odpověď: Proč? Na co? Když chceš včelařit, to musíš něco vystudovat? Ťukali si na čelo a vrtěli hlavou.

Včelař je přece každý, kdo vlastní včely. Stačí postavit úly na dobré stanoviště a máte vyhráno.

Včelaření je vlastně velmi jednoduché, pustit včely do medníku, při dobré snůšce vytočit med i 2x do roka a pak nakrmit, jak vám to vyjde. Co se tedy ve škole učíme a proč je třeba se vzdělávat?

Teorie je jedna věc, z knížek a internetu lze vyčíst a nastudovat kde co. Máte možnost dozvědět se, jak se včelařilo kdysi a jaké know how mají za hranicemi, ale bez praxe to prostě nejde. Něco vidět je 100x lepší než o tom jen číst, ale vlastní zkušenosti jsou k nezaplacení. Než pár let trápit sebe i včely metodou pokus – omyl, je lepší začít studovat.

V Blatné se nás sešlo 24, z toho 8 holek!!!! Včelař = na 99 % chlap, ale jak je vidět, není to vždy pravda. Věkově jsme narozeni od r. 195X až po r. 198X, pracovní profesí všechno možné. Velká část jsme začátečníci, ale jsou mezi námi i zkušení včelaři a borci se 60 včelstvy. Sjíždíme se každý měsíc v pátek a v sobotu ze všech koutů ČR. Ti vzdálenější mají možnost ubytování a navíc možnost nadstandardní večerní výuky formou diskusí u Datla (restaurace Podatelna).

Výuka neprobíhá tak, jak ji známe z vlastních školních let, ani to není taková brnkačka, jak by si někdo mohl myslet, když jde o SOU. Nemáme tělesnou výchovu, matematiku, český jazyk apod., ale třídní kniha, seminární práce, zkoušení písemné a ústní zůstalo. A k tomu spousta odborných předmětů. Jde spíš o samostudium dle harmonogramu, ve škole pak probíhá shrnutí, diskuse a vysvětlení obtížných a problematických částí – a hlavně odborná praxe. Víc než středoškolskou výuku mi Blatná připomíná VŠ, nikdo vás za ruku nevodí ani nediktuje poznámky, co si kdy máte zapsat. A co jsme se zatím naučili?

Informační a komunikační technologie – základy práce s PC, Word, Excel a Power Point. S tím jsme se všichni statečně poprali. Někdo používá PC dnes a denně, ale i spolužáci, kteří ke svému výkonu povolání počítač nikdy nepoužívali, to nakonec zvládli.

Biologie včely medonosné – tak to už bylo o něčem úplně jiném. Procházka růžovým sadem vypadá opravdu jinak. Tady jsme se všichni shodli: nepotěšil jste nás, ani my vás nepotěšíme. Písemka přišla nečekaně, některé otázky jsem vynechala, protože jsem nevěděla, jak se ta sprostá slova píšou.

Anatomie je prostě věda, Corpora allata kde se nachází? Jakou úlohu má feromon 2 – heptanon? Jakou funkci mají vitelogeniny? Co je to trehalosa?

Včelí pastva – o kytičkách, o producentech medovice.

Zootechnika včelařství – pohádky o včelách, jaké jsou největší chyby a kdy jsou včely náchylné na špatný zásah včelaře, zásady ošetřování během roku.

Stavby a zařízení včelnic – typy úlů, studená a teplá stavba... Pro pokročilé nic nového, ale my začátečníci potřebujeme začít pěkně od nuly.

Marketing v chovu včel – tady se opět potvrdila realita. Sestavit vlastní marketingový mix nebylo tak jednoduché, jak jsme si mysleli. Kdyby každý včelař uměl správně ohodnotit a prodat svůj med, byli bychom všichni někde jinde. Druhá část předmětu – vše o medovině – si nás získala na celé čáře. Ochutnávky byly výborné, názory, která medovina byla nejlepší, se samozřejmě lišily.

Včelí produkty – např. med – co všechno se dá pokazit, než se med dostane k zákazníkovi. Včely nedělají nekvalitní med, dělají ho pro sebe, aby přežily. Výsledná kvalita je jen vizitka včelaře.

Plemenný chov včelích matek – to byla také pohádka, Alenka v říši divů. Základy genetiky někteří někdy slyšeli, ale je to prostě vyšší liga pro pokročilé. Konečně si přišli i zkušenější spolužáci na své a mohli živě diskutovat, zatímco já čekala, jestli se ještě chytanu... nechytala jsem se... Možná někdy příště...

Pak přišlo vysvědčení. Víím, že byly známky i dobré, to je taky úspěch. Nejsme už nejmladší, studovat při zaměstnání a rodině je něco jiného, než když nám bylo – náct. Ale nelituji. Do školy se vždy těším: Konečně vypadnu a budu chvíli sama.

Ve školní jídelně fantasticky vaří.

Přestože je náročné vydržet poslouchat a přitom ještě psát poznámky, vždycky se vracím domů nadšená, co všechno nového jsem se dozvěděla. Včelaření je fajn a za těch pár žihadel to určitě stojí. A studovat se dá opravdu v každém věku, stačí jen chtít.

Čeká nás druhé pololetí, další část teorie ale ještě víc praxe u včel. A o tom zase až příště.

Hana Zaoralová

MORAVSKÁ VČELAŘSKÁ ŠKOLA.

Jsmo na prahu dubna, včelky se nám krásně rozvíjejí. Při běžné jarní prohlídce jsem se zamyslel, jak jsem v minulém roce, kdy jsem byl absolventem Jihočeské včelařské školy v Blatné, aniž jsem si to uvědomoval, změnil svou technologii a ošetřování včelstev. A kolika lidem, jsem to svým počinem v Hranicích změnil já... Ale jak to bylo od počátku...

Již v průběhu dojíždění do Blatné, kam jsme z Moravy jezdili pouze tři, ve mně hloubala myšlenka zorganizovat něco podobného na Moravě. Hranice na Moravě se mi jevily jako dobrý strategický bod pro celou Moravu a snad i pro kousek východních Čech. Navštívil jsem ředitele Střední lesnické školy v Hranicích a díky jeho vstřícnému přístupu jsem měl zelenou, co se týče místa, kde provádět výuku. Kdo by mohl přednášet, o tom jsem představu měl, jen jsem potřeboval mít záštitu nad celým projektem. Nebudu raději popisovat zdouhавé asi čtyřměsíční a nikam nevedoucí jednání (spíše tahaní za nos) s představiteli Českého svazu včelařů. Navštívil jsem pana Ing. Antonína Přidala, Ph.D., dohodli jsme se na dvousemestrálním studiu včelařství, nad kterým převezme záštitu oddělení včelařství Mendelovy univerzity Brno. Následovalo oslovení PSNV-CZ a bylo to v podstatě během 24 hodin vyřízeno. Dal jsem dohromady osnovu a jednání s přednášejícími o tématech a termínech již byla celkem pohoda.

Když jsem zajistil lektory, o kterých jsem přesvědčen, že tvoří špičku mezi včelařskými odborníky, tak jsem si řekl, že i posluchači se musí této laťce přizpůsobit. Jediným měřítkem bylo, aby posluchač nebyl úplný začátečník bez včel, ale aby již o včelařině něco málo věděl a alespoň rok včelařil. Úplným začátečníkům jsem navrhl a doporučil naše Letní školy nástavkového včelaření.

A tak se v říjnu 2011 rozběhla výuka na Moravské včelařské škole v Hranicích. Dal se dohromady kolektiv, ve kterém je i jedna posluchačka, jsou v něm profesionální včelaři, mladí včelaři (ne věkem, ale délkou včelaření) i zkušení praktici. Výuka probíhá po celý víkend a dá se říct, že je téměř nepřerušovaná. Přestávky jsou plně využívány k věcné diskusi s přednášejícími, posluchači si předávají své zkušenosti i mezi sebou. Někteří si můžou myslet, že mezi méně záživná témata může patřit biologie včely medonosné. Vždyť ve včelařských knihách to jsou stránky nejméně otevírané. Víím o čem mluvím – pokud jsem se dostal ke starší včelařské knize, byly tyto stránky téměř nepoužité. Biologie v podání Ing. Antonína Přidala, Ph.D. zaujme tak, že si každý po této přednášce uvědomí, kde je vlastně základ moderního a úspěšného včelaření. Po biologickém víkendu přišlo na řadu množení a genetika, následně nemoci včel, včelí produkty, ošetřování v různých typech nástavkových systémů... Škola má spád, a i když je jen jednou měsíčně, rychle ubíhá.

I když si myslím, že posluchači dostanou maximální množství objemu informací, příští ročník se zaměří ještě více na nemoci včel, jejich poznání, diagnostiku. Dost mě zarazila informace ČSV, že je zrušen pro nezájem kurs prohlížitelů včelstev. To je jejich problém, ale pro mě větší návod k tomu, aby každý absolvent Moravské včelařské školy byl minimálně poznáním na úrovni prohlížitele včelstev, aby ve své praxi mohl včas rozpoznat a diagnostikovat nemoc včel.

Co říct závěrem? Snad jenom to, že 32 nově vzdělaných – vyškolených včelařů je na straně jedné jako kapka v moři. Ale na straně druhé, vznikla nová včelařská přátelství, nový okruh odborníků, kteří si mezi sebou poradí a pomůžou. Z některých se stanou včelařští praktici na vysoké úrovni, z některých se v budoucnu stanou noví přednášející odborníci, kteří k tomu, co při studiu získali, přidají své zkušenosti a posunou naše včelařství o kus dál. Nemyslím si, že toto jsou poslední informace o MVŠ, o ukončení tohoto ročníků bude jistě ještě řeč, nejsme ještě na konci.

Radomír Hykl

HRANICE NA MORAVĚ = VČELAŘSKÁ ŠKOLA

U vlakového nádraží uprostřed nádherného parku se nachází stará historická budova lesnické školy. Ta nám propůjčila svoje prostory a parta 32 zapálených nadšenců se začala od měsíce října vzdělávat. Otázky typu co mně to napadlo a proč jdu do školy, že už vše víím a nemůžu se dozvědět nic nového. Tato věta zazněla několikrát, ale byli i takoví, co mě podpořili. Sešla se výborná parta nadšenců různých profesí, kteří se také chtěli dozvědět něco více. Scházíme se jednou za měsíc na celý víkend. Toto vzdělávání předčilo mé očekávání, že vlastně toho víím opravdu málo. Ubytování máme ve školním zařízení a stravování kousek od školy, v hospůdce zvané Katovna. Po sobotním vyučování diskutujeme nad projednanou tematikou včelaření a zjišťujeme, že vííme málo neboť takový malinký tvoreček, jako je včelička, nám dokazuje, jak jsme proti ní sice velcí, ale přesto malí – protože včely si vždy umějí poradit.

Biologie včely při její jednoduchosti je velice složitá. Za různými problémy a nemocemi včel většinou stojí člověk. Včela tady žije několik milionů let a vždy si uměla poradit. Dokud nepřišel člověk a myslel si, že to umí lépe. Dozvěděli jsme se o různých typech úlů (co včelař to výzkumník), vííme už ale také, že včelám je jedno, jaký mají typ, hlavně musí mít dost prostoru.

Tato škola by nemohla fungovat bez takových nadšenců jako např. její organizátor za PSNV-CZ Radek Hykl. Zajistil nám skvělé přednášky, vynikající včelařské lektory, stmelil kolektiv. A za to mu patří vřelý dík. Proto pokračujeme dále, teď nás čeká práce na včelnici, něco o medovině a další nová poznání. Za celý kolektiv 1. ročníku Moravské včelařské školy v Hranicích

SLEZANEK

ZPRAVODAJ NÍZKONÁSTAVKOVÉHO KROUŽKU
„Slezan“ při PSNV

Zdravím Vás přátele.

Jsem znovu tu. Pochodžil jsem cíle Česko, ale ve Slezku je nejlepší, bo to je moja domovina a jetu přece fajň, bo tu dobři ludě žiju a především včelaři, co mi život dali. No a už dost tych kecu a začnu Vám předavač chytrošči z včelařskéj dovednošči chovu včelstev a špekulanske rady našich bajsliřů z vařtatu „A JETO“

Je duben. Včelstva velice dobře přezimovala. Výborně plodují a postupně se nám z úlu začínou vytrácet zimní včely. V druhé půlce dubna již začínou včelstva nabírat na síle (početnosti). Aby tomu tak bylo, musí mít v současné době v plástech přibližně dle síly 10 kg zásob medu. Pokud tomu tak není, hrozí, že mnohá včelstva při chladném počasí (tak, jak ho meteorologové předpovídají do konce dubna) uhynou nebo zeslábnu natolik, že nestihnou využít jarní snůšku z ovocných stromů, pampelišky, javoru a řepky. Aby se tak nestalo je nutno glycid do včelstev dodat:

- Mednými plásty nad plodové těleso (ty obvykle nejsou k dispozici).
- Čistým medocukrovým těstem (není to příliš šťastné řešení neboť včelstva k rozředění potřebují vodu a ta je jen venku. Mnohé včely při jejím zaopatřování venku v chladnu zkřehnou a hynou).
- Cukerným roztokem 2 ku 3 (2 l vody na 3 kg cukru) nebo sirupem. Je to nejúčinnější doplnění glycidových zásob.

Kdo dodal zimní zásoby glycidu v dostatečném množství, včelstva duben bez obtíží v patřičné kondici přežijí a včelaři se odmění bohatou snůškou jarního medu.
Podrobněji na dubnové besedě.

V. Židek

Vážení přátelé, nyní Slezanek bude vycházet jednou měsíčně v elektronické podobě. Své příspěvky můžete zasílat na níže uvedenou e-mailovou adresu.

POZVÁNKA

na schůzku, která se uskuteční 12. 4. 2012 v 16 hod. v Clubu Hospůdky u Jury při Háji ve Slezsku.

Téma – Ošetření včelstev před jarní snůškou ve Slezanech.

Za teplého počasí praktické ukázky ve včelstvech.

Zvou přátelé

e-mail: zidekvitezslav@seznam.cz

TECHAGRO 2012

Letošní mezinárodní zemědělská výstava TECHAGRO překonávala rekordy. Poprvé byly zaplněny všechny pavilony a výstavní plochy brněnského výstaviště. Výjimkou nebyla ani včelařská expozice v pavilonu E. Bez nadsázky můžeme označit včelařskou výstavu jako jednu z největších včelařských akcí posledních let. Včelařkou výstavu doplňoval po dva dny cyklus odborných přednášek.

Kromě tradičních vystavovatelů a prodejců včelařských potřeb a zařízení návštěvníci zaznamenali novinky jako úlové váhy se záznamem a přenosem dat, medomat neboli prodejní automat na med, velký sortiment přepravní, nakládací a manipulační techniky, kontinuální zpracování souší suchou cestou a ve stánku PSNV-CZ i on-line vyšetření včel na nosematózu.

Stánek PSNV-CZ byl již tradičně koncipován jako včelařská kavárna, kde se u dobré kávy zastavilo posedět a popovídat si mnoho včelařů. Diskutovalo se o aktuálním stavu včelařství a hlavně o současné zdravotní situaci. Několik včelařů přineslo vzorky včel k bezplatnému vyšetření nosematózy. Využilo tedy unikátní nabídky avizované v minulém e-Věstníku. Některé vzorky byly pozitivní. Ty potom sloužily jako názorné mikroskopické preparáty pro zvědavé včelaře. Je pravda, že jich nebylo moc, že vzorky většinou přinesli jen ti odvážní a osvědčení, přestože PSNV-CZ nabízela pro všechny AKTIVNÍ včelaře toto vyšetření zdarma.

Jak ukázala vyšetření prováděná on-line na stánku PSNV-CZ, nákaza nosematózou je zejména na jižní Moravě v určitých lokalitách silná. Doporučujeme včelařům, aby si všímali zdravotního stavu svých chovů z hlediska nosematózy a v případě silné nákazy provedli doporučená ozdravná a hygienická opatření.

Stánek PSNV-CZ navštívilo také několik začátečníků, hledajících odpověď na jednoduché otázky: jak začít včelařit a kde najít nejrychleji informace o chovu včel. Velký zájem byl o aktuální a starší čísla Moderního včelaře, která na stánku byla k dispozici. I když jsme na stánku vystavovali úly typu Langstroth ve všech modifikacích a s potřebnými doplňky, diskutovalo se snad o všech rámkových systémech a úlech. Stánek navštívily nejen „včelařské capacity“ (např. ředitelka SOU VVC Nasavrky, redaktor Včelařství, předminulý předseda ČSV, předseda SKV ČSV, předseda MSVV aj.), ale i známí z letních škol, z blatenské a hranické včelařské školy a mnoho dalších.

Vždy se porovnává. A nejinak tomu bylo i letos po ukončení Techagra 2012. Dle informací z tiskového střediska brněnského výstaviště byl letos rekordní počet vystavovatelů; dle informací dotázaných vystavovatelů zemědělské techniky – letošní rekordní objednávky korespondují s relativně dobrou sezónou (velké výnosy a relativně dobré výkupní ceny v souvislosti také se „stabilními“ dotacemi do zemědělství).

Bilanci včelařské výstavy je možné posuzovat prizmatem dvou pohledů:

- Pro hobby včelaře určitě zajímavé inspirace, možnost nákupu dotovaných zařízení, doplnění pomůcek před sezónou, seznámení se zahraničními výrobci ze Slovenska, Polska, Maďarska, Finska a hlavně možnost setkání se včelařskou komunitou.
- Pro profesionální farmy chyběla ucelená nabídka zařízení; většina velkých farem se sama neprezentovala ani s doplňkovou výrobou (např. výrobou úlů).

Nelze tedy úplně porovnávat se zahraničními včelařskými výstavami, kde je nabídka pro profesionální včelaření na výstavách běžná, resp. koresponduje s charakterem včelařských provozů (např. v Itálii je přes 30 % včelstev v profesionálních chovech; v ČR necelé 3 %). Na to, že včelařskou expozici na Techagra 2012 zajišťovala MO ČSV Brno se všemi problémy organizačními a finančními, byl výsledek relativně dobrý a toto úsilí je třeba ocenit. I když se často chvástáme, že české včelařství patří mezi nejlepší na světě – v Brně bylo patrné, že nám chybí „profesionální stav v oboru“ – výrobci (resp.

dovozci) zařízení, včelaři, zpracovatelé, a obchodníci. Tento „profesionální včelařský stav“ u nás zatím buď neexistuje, nebo nemá potřebu se prezentovat – prostě nebyl v Brně vidět.

Petr Texl
ptexl@email.cz

ZPRÁVY ODJINUD

Časopis [Náš chov](#) uveřejnil ve svém letošním 4. čísle v rubrice *Máte slovo* velice zajímavý dialog o ošetřování včelstev organickými kyselinami. Jeho aktéry jsou **MVDr. Zdeněk Klíma**, předseda PSNV-CZ a **MVDr. Zbyněk Semerád**, ředitel odboru ochrany zdraví a pohody zvířat SVS ČR. Dialog inicioval L. Rytina. Přinášíme jej v plném znění díky laskavosti redakce *Našeho chovu*. K uvedenému je ještě třeba poznamenat že na stránkách časopisu *Náš chov* je možno pod článkem také diskutovat.

Ošetřování včelstev ekologicky?

Po letošní zimě včelaři zaznamenali silné úhyny včelstev, které byly způsobeny především díky varroóze.

Otázka: Proč jako konvenční včelař nemohu ošetřovat včelstva stejným způsobem jako biovčelař a produkovat med bez reziduí i přestože nevčelařím v „ekologických“ oblastech? Navíc v době, kdy je zřejmá vznikající rezistence k syntetickým varroacidům?

MVDr. Zdeněk Klíma, předseda Pracovní společnosti nástavečnických včelařů CZ

Myslím, že tento veterinárně legislativní paradox je v ČR opravdu velký problém.

Máme tu na jedné straně včelaře, kteří dovedou již dnes chovat svá včelstva bez použití syntetických akaricidů na bázi pyretroidů a amitrazu. Nesmí se s tím ale nikde chlubit! Dokáží to především díky vyššímu zájmu o svůj

chov, pomocí letního monitoringu napadení včelstev, zootechnických opatření a používání organických kyselin jako kyseliny mravenčí, mléčné a šťavelové.

Na straně druhé tu máme veterinární legislativu a výkonný aparát Českého svazu včelařů, o. s., který velmi často prostřednictvím tzv. nálezových referentů organizuje povinná ošetření včelstev syntetickými akaricidy, velmi často bez znalosti úrovně napadení, plošně a naslepo. Vede to jednak velmi často k nadužívání léčiv a také k vlastní neschopnosti mnohých včelařů se o svoje včelstva postarat bez pomoci někoho druhého.

Nutno však poznamenat, že bez existence tohoto propracovaného systému, by mnoho včelařů o svoje včelstva za velmi krátkou dobu přišlo. Bylo by to však podle mého názoru ozdravení, pro české včelařství velmi potřebné. Toto prostředí a úroveň některých včelařů jsou hlavní faktory, které stojí za vyššími úhyny včelstev v posledních letech v ČR. Navíc se stupňuje problém rezistence na pyretroidní léčiva.

Programy pro zvyšování přirozené odolnosti včelstev šlechtěním na tzv. varroo-toleranci nejsou prozatím v ČR nijak podporovány a co je horší, není je ani legálně prozatím možno provádět. Dosavadní referenční laboratoří byl sám Výzkumný ústav včelařský Dol, s. r. o., jediný výrobce léčiv pro včely v ČR. Předpokladem pro nastolení zdravějších poměrů by mohlo být zřízení Národní referenční laboratoře pro zdraví včel při SVÚ Olomouc od letošního roku. V příštích letech bude nutno přehodnotit řadu veterinárně-včelařských témat, nejen otázky týkající se tlumení varroózy, ale i moru včelího plodu. Musí být nastolena rovnocenná diskuse na

těmito tématy na půdě SVS a MZE, která tu doposud také chyběla. Jsem ale optimista a věřím, že při ochotě všech zainteresovaných stran, je možno v krátké době nastavit podmínky pro další rozvoj včelařského oboru v rámci „trvalejší“ udržitelných postupů chovu včel.

Máme tu na jedné straně včelaře, kteří dovedou již dnes chovat svá včelstva bez použití syntetických akaricidů na bázi pyretroidů a amitrazu. Nesmí se s tím ale nikde chlubit!

MVDr. Zbyněk Semerád, ředitel odboru ochrany zdraví a pohody zvířat SVS ČR

Varroóza včel se řadí mezi nebezpečné nákazy podle veterinárního zákona. Ústřední veterinární správa SVS vydává metodický pokyn a jednotlivé krajské veterinární správy vydávají na jejich základě každý rok mimořádná veterinární opatření (MVO), kde je stanoven okruh dotčených chovatelů, a tato MVO jsou pro ně závazná. Sankce za neplnění MVO se mohou být až do výše 2 mil. Kč u podnikatelů a do 50 tis. Kč u občanů.

Jestliže řeším nákazu, a připustím, že tuto nákazu jsem schopen v ekologickém zemědělství řešit nějakým způsobem, pak to je způsob, který musí vyhovovat. Bude na rozhodnutí včelaře, aby se rozhodl, co použije.

V souvislosti s diagnostikou varroózy stát ročně vynakládá 1,5 mil. Kč finančních prostředků (25 Kč krát 60 tis. vzorků). Další dotace se poskytuje přímo na léčiva.

Zanedlouho budeme připravovat metodický pokyn k tlumení varroózy pro podzim 2012 a jaro 2013 na základě podkladů Výzkumného ústavu včelařského v Dole, s. r. o., ale již také za přispění Státního veterinárního ústavu Olomouc, kde je s účinností od 1. února 2012 schválena Národní referenční laboratoř pro nákazy včel.

Pokud mám přímo odpovědět na anketní otázku, již z logiky věci mi vychází, že jestliže řeším nákazu, a připustím, že tuto nákazu jsem schopen v ekologickém zemědělství řešit nějakým způsobem, pak to je způsob, který musí vyhovovat i pro neekologické chovy. Pokud by nevyhovoval, pak by ani v ekologickém zemědělství tímto způsobem nemohla být nákaza zdolávána. Protože, pak bych to musel v tom ekologickém zemědělství zakázat! V tomto směru souhlasím s tím, že jestliže to stačí k léčbě v ekologickém chovu, tak to musí být plně vyhovující v konvenčním provozu. A také nemohu říci, že protože jsi se včelaři formálně nepřihlásil k ekologickému režimu, tak tuto léčbu použít nemůžeš...

Pokud vyhodnotíme, že jakékoli tlumení (léčba) varroózy - ve všech chovech bez ohledu na to, jestli je eko nebo konvenční - je vyhovující s preparáty, které jsou povoleny používat v ekologickém zemědělství, zasadím se o to, aby se mohly používat. Metodika eko by se tedy měla promítnout do všech MVO, která k ošetření budou vydána. Takže se jedná pouze o to nastavit škálu přípravků a metod, které je možné použít. Bude na rozhodnutí včelaře, aby se rozhodl, co použije. Protože ve všech případech musí jít o hlavní cíl - aby byl výsledný produkt (med, pyl, propolis...) zdravotně nezávadný. To je celé.

Tlumení varroózy v ekologickém včelařství podle Nařízení Komise (ES) č. 889/2008:

Článek 25:

6. Kyselina mravenčí, mléčná, octová a šťavelová a mentol, thymol, eukalyptol nebo kafr se mohou používat v případě nakažení varroózou.

7. Pokud je léčba prováděna pomocí chemicky syntetizovaných alopatických přípravků, léčena včelstva se na dobu léčby umísťují do izolovaných včelínů...

